FEDERAAL INSTITUUT VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

BIJWERKING VAN DE FEDERALE GIDS VOOR DUURZAME AANKOPEN

VERFBENODIGDHEDEN VOOR GEBOUWEN (2024)

1. TOEPASSINGSGEBIED

Deze productcategorie omvat verfbenodigdheden voor gebouwen, zowel voor binnen als voor buiten, inclusief vernissen, beitsen en primers. Het is belangrijk om erop te wijzen dat verfmateriaal, zoals verfborstels, emmers of beschermingstape niet zijn inbegrepen. Verf voor meubels, voertuigen of wegmarkeringen, of op behang valt ook niet onder deze categorie.

Voornaamste CPV-code:

44800000-8	Verf, vernis en mastiek

Andere relevante CPV-code(s):

44810000-1	Verf
44111400-5	Verf en wandbekleding

2. RISICO'S

De aanwezige grondstoffen in verf, waaronder pigmenten, oplosmiddelen, bindmiddelen, evenals conserveermiddelen en additieven hebben invloed op de menselijke gezondheid en het milieu. In dat verband is Richtlijn 2004/42/EG[1] gericht op het verminderen van de uitstoot van vluchtige organische stoffen (VOS) door het gebruik van organische oplosmiddelen in bepaalde vernissen en verven. REACH (*Registration, Evaluation, Autorisation and Registration of Chemicals*), de verordening van de Europese Unie betreffende chemische stoffen[2] heeft meer in het algemeen tot doel om de menselijke gezondheid en het milieu beter te beschermen tegen mogelijke risico's van chemische producten.

2.1. MENSENRECHTEN: GEMIDDELD

De blootstelling aan schadelijke chemische stoffen, zowel binnen als buiten, kan leiden tot een groot aantal nadelige gezondheidseffecten, waaronder ademhalingsziekten en hart- en vaatziekten, allergieën en kanker. Verven en vernissen bevatten namelijk ingrediënten die zijn afgeleid van de petrochemie en van de zware chemische industrie, die tijdens en na het aanbrengen enkele maanden lang vrijkomen in de lucht. De voorzorgsmaatregelen om ongevallen te voorkomen, de gevarensymbolen op de etiketten van chemische producten en hun betekenis kunnen worden geraadpleegd op de website: https://lezenvoorgebruik.be/.

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A32004L0042
[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?qid=1447165123284&uri=CELEX:02006R1907-20150925

De verfindustrie brengt ook verschillende risico's[3] met zich mee voor de gezondheid en de veiligheid van werknemers, zoals de blootstelling aan chemicaliën (bv. oplosmiddelen), werkhoudingen (bv. repetitieve handelingen), werken op hoogte (bv. op ladders of steigers), de verplaatsingen (bv. ongelijke vloer of vloer met obstakels) en een ontoereikende veiligheidsuitrusting (bv. beschermingskledij). Door de gevaren waarmee huisschilders worden geconfronteerd, moet er goed wordt nagedacht over de keuze van de producten, de organisatie en de installatie van de bouwplaats, de naleving van de veiligheidsnormen voor de steigers en de apparatuur voor werken op hoogte, en de toepassing van goede beroepspraktijken. Naast deze maatregelen is het van essentieel belang om de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen te dragen en voortdurend bijscholingen te volgen op het gebied van veiligheid op het werk.

2.2. MILIEU: GEMIDDELD

Om de milieu-impact van verf en vernis beter te begrijpen, wordt hun levenscyclus[4] hieronder geanalyseerd.

1. *Winning en productie van grondstoffen*

De winning van natuurlijke pigmenten en de productie van synthetische pigmenten hebben een aanzienlijke impact op het milieu, waaronder ontbossing, bodem- en waterverontreiniging en de uitstoot van broeikasgassen. Natuurlijke pigmenten zijn afkomstig van mineralen en planten, terwijl synthetische pigmenten worden gemaakt met behulp van energie-intensieve chemische processen. De natuurlijk of synthetische harsen en de oplosmiddelen, voornamelijk organisch of op waterbasis, hebben een energie-intensieve productiecyclus en genereren giftige afvalstoffen, waarbij organische oplosmiddelen VOS uitstoten die schadelijk zijn voor de luchtkwaliteit.

2. *Productie van verf en vernis*

De productie van verf gaat gepaard met chemische processen die giftige afvalstoffen kunnen genereren en aanzienlijke hoeveelheden energie verbruiken. Ook emissies van VOS en andere luchtverontreinigende stoffen komen vaak voor.

3. *Verpakking en transport*

Plastic of metalen verpakkingen kunnen aanleiding geven tot niet biologisch afbreekbaar afval en verbruiken natuurlijke hulpbronnen. Het transport van verpakkingsmateriaal draagt ook bij aan de koolstofvoetafdruk, net als het vervoer van de eindproducten.

4. Aanbrengen van verf en vernis

Tijdens het aanbrengen geven verven op basis van oplosmiddelen VOS af, wat de luchtkwaliteit binnen en buiten aantast. De gebruikte uitrusting (spuitpistolen, compressoren) verbruikt

[3] https://www.officiel-prevention.com/dossier/formation/securite-btp/la-prevention-des-risques-professionnels-des-peintres-en-batiment
[4] https://www.paintsforlife.eu/en/product-development/consider-life-cycle

energie. Bovendien moeten verven van lage kwaliteit vaak worden bijgewerkt, waardoor het verfverbruik toeneemt en er meer afval ontstaat.

5. *Afvalbeheer*

Enerzijds kan verfafval giftig zijn en vereist het een speciaal beheer om bodem- en watervervuiling te voorkomen. Anderzijds dragen verfcontainers uit plastic of metaal bij aan de hoeveelheid vaste afvalstoffen en kunnen ze op stortplaatsen terechtkomen.

Conclusie

De belangrijkste milieueffecten[5] van verven en vernissen houden verband met de productie ervan. De bestanddelen van verven, zoals oplosmiddelen, bindmiddelen en pigmenten hebben een aanzienlijke impact op het milieu tijdens de extractie van grondstoffen en de productie van verf. Bij de productie van verf worden immers grote hoeveelheden niet-hernieuwbare grondstoffen en energie verbruikt.

De hoeveelheid gebruikte verf, de hoeveelheid geproduceerd afval, de hoeveelheid ongebruikte verf en de levensduur van de verf voordat er een nieuwe laag nodig is, zijn allemaal belangrijke factoren.

3. MATURITEIT VAN DE MARKT

3.1. CIRCULARITEIT: HOOG

Er bestaan talrijke alternatieven voor conventionele verven en vernissen. Ze geven de voorkeur aan het gebruik van grondstoffen die afkomstig zijn van hernieuwbare natuurlijke bronnen. De bindmiddelen worden bijvoorbeeld vaak gemaakt van plantaardige oliën, bijenwas, natuurlijke harsen, zoals dennenhars, caseïne of krijt. De gebruikte pigmenten zijn van plantaardige of minerale oorsprong. Sommige natuurlijke verven zijn volledig vrij van oplosmiddelen en gebruiken alleen water, zoals dat het geval is voor kalk- en kleiverven. In principe bevatten deze milieuvriendelijke verven geen chemische additieven. Veel dienstverleners bieden dus als alternatief[6] natuurlijke verven aan op basis van kalk, klei of olie en natuurlijke hars.

Opgelet: dierlijke of plantaardige hulpbronnen kunnen ook negatieve gevolgen hebben als ze op grote schaal worden geëxploiteerd, zoals blijkt uit de ontbossing van tropische wouden door de massale productie van palmolie. Het is daarom belangrijk om ervoor te zorgen dat het gebruik ervan geen bijkomende schadelijke gevolgen heeft en om een verantwoordelijke en weloverwogen aanpak te hanteren bij de exploitatie ervan.

Daarnaast vestigt het initiatief '*Paint for Life*' de aandacht op verf- en vernisformules die gezamenlijk door de industrie zijn ontwikkeld en op hun milieu-impact zijn beoordeeld:
- https://www.paintsforlife.eu/en/paint-formulation

[5] https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/83de8440-7c82-4038-93f9-f980e32adef4/details

[6] https://environnement.brussels/sites/default/files/user_files/ecoconstruction_-_formation_materiaux_de_finition_2019_-_labels.pdf

3.2. SOCIALE ECONOMIE: HOOG

In 2024 zijn er in België een groot aantal bedrijven uit de sociale economie die bouw- en/of renovatiediensten en bij uitbreiding schilderwerken aanbieden:

- In Brussel zijn er 31 opgenomen onder het activiteitendomein 'Gebouw en tuin': https://economie-werk.brussels/sociale-ondernemingen-opzoeking

- In Vlaanderen zijn er 36 opgenomen onder het activiteitendomein 'constructie en renovatie': https://www.socialeeconomie.be/nl/databank?province=All&city_or_postal_code=&working_form=All&activities=17&s=

- In Wallonië zijn er 100 opgenomen onder de categorie 'Bouwen & werken': https://conso.economiesociale.be/recherche/?s=peinture

  en 27 onder het activiteitendomein 'Bouwen/Gebouw': https://leseta.be/annuaire/?filter_directory_category%5B0%5D=1337&settings_cache_id=40ddedd2366b8733a25cff49575879f7&filter=1

Laaggeschoolde werkkrachten, mensen met een handicap of mensen die moeilijk aansluiting vinden tot de arbeidsmarkt, zijn relatief makkelijk inzetbaar in de verf- en vernissector. Verschillende maatwerkbedrijven of bedrijven in de sociale economie doen een beroep op verfdiensten die sociale inschakelingspraktijken hanteren.

4. VERDUURZAMING VAN HET AANKOOPBELEID

Dit deel bevat een aantal niet-exhaustieve suggesties voor het invoeren van duurzamere inkooppraktijken voor de verfbenodigheden en vernissen. Een reeks selectiecriteria, technische specificaties, gunningscriteria en uitvoeringsvoorwaarden is geselecteerd als goede praktijken. Voor meer inspiratie kan je de volgende bronnen raadplegen:

- EU Green Public Procurement (GPP) Criteria: https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/e9c44ec3-3bb9-4e52-8711-cc649d717ef1/details

- MVI-Criteriatool (Nederland): https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool#//29/4//en

- MVOO-Criteriatool (Vlaanderen): https://www.mvoocriteria.be/nl/webtool#//28/4//nl

Opgelet: de criteria van de MVI-Criteriatool en de MVOO-Criteriatool richten zich niet specifiek op de verfbenodigdheden, maar zijn van toepassing op de algehele renovatie van een gebouw. Deze criteria worden regelmatig bijgewerkt. Om er zeker van te zijn dat je over de meest actuele criteria beschikt, wordt aangeraden om bij het lezen van dit gegevensblad deze links te raadplegen.

- Leefmilieu Brussel:

- Opleiding over de afwerkingsmaterialen: https://environnement.brussels/sites/default/files/user_files/ecoconstruction_-_formation_materiaux_de_finition_2019_-_criteres_et_outils.pdf

Daarnaast zou de Europese Commissie tegen 2025 gedelegeerde handelingen moeten aannemen die duurzaamheidseisen vastleggen voor verschillende productcategorieën, waaronder detergenten en chemicaliën. Deze maatregelen maken deel uit van de tenuitvoerlegging van artikel 18 van de Verordening betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten: https://green-business.ec.europa.eu/news/what-do-net-zero-industrial-act-and-ecodesign-regulation-mean-green-public-procurement-2024-09-30_en

4.1. GEBRUIK VAN CERTIFICATEN EN KEURMERKEN

In het kader van de kwalitatieve selectie, technische specificaties en gunningscriteria kan worden verwezen naar de certificeringen en keurmerken. Ze kunnen ook als bewijs dienen in de uitvoeringsvoorwaarden van de opdracht.

- De onderstaande certificeringen zijn van toepassing op de leveranciers van verven en vernissen:
  - *Milieumanagementsysteem (MMS) ISO 14001 of EMAS*: ISO 14001 is een internationale norm voor MMS die organisaties helpt om hun milieuprestaties te verbeteren. EMAS is dan weer een Europees milieumanagementsysteem dat dezelfde eisen stelt als ISO 14001, maar ook extra vereisten bevat, waarbij de nadruk ligt op transparantie en naleving van de wetgeving: https://environnement-entreprise.be/wp-content/uploads/2023/01/2020_CE_OUTIL_brochure-SME_SD.pdf.
  - *Label Ecodynamische Onderneming (enkel in Brussel)*: het label Ecodynamische Onderneming is een officiële erkenning die wordt toegekend aan bedrijven en organisaties die de beste praktijken op het gebied van milieumanagement in Brussel toepassen: https://www.ecodyn.brussels/.
  - *Label 'CO2-neutral'*: het label CO2-neutral is een certificering die wordt toegekend aan bedrijven, producten, diensten of evenementen die stappen hebben ondernomen om hun CO_2-uitstoot te compenseren of te verminderen, om zo een netto nul voetafdruk te bereiken: https://www.co2logic.com/our-services/co2-neutral-label.
  - *Ecovadis-certificering*: Ecovadis biedt oplossingen op het gebied van duurzame ontwikkeling aan die zijn ontworpen om organisaties te helpen bij het beheren, meten en verbeteren van hun prestaties inzake duurzame ontwikkeling in de hele waardeketen: https://ecovadis.com/nl/.
  - *B Corp-certificering*: B Corp certificeert bedrijven die voldoen aan hoge normen op het gebied van sociale en milieuprestaties, transparantie en verantwoordelijkheid, waarbij de nadruk wordt gelegd op de positieve impact op mensen en de planeet: https://www.bcorporation.net/en-us/certification/.

ISO 26000[7] inzake Corporate Social Responsibility (CSR) is ook van toepassing. In tegenstelling tot de bovengenoemde keurmerken, is er hiervoor geen certificering vereist. Ze biedt echter wel richtsnoeren aan op het gebied van het maturiteitsniveau inzake duurzame ontwikkeling van de dienstverlener.

Het label Solid'R[8] begunstigt ook spelers in de sociale economie. Het is een Europees collectief keurmerk dat garandeert dat bedrijven strenge principes naleven voor de governance en de organisatie van hun activiteiten.

- De onderstaande labels zijn van toepassing op verf- en vernisproducten en kunnen criteria bevatten, zoals het gebruik van natuurlijke ingrediënten, de afwezigheid van schadelijke bestanddelen, gerecycleerde of recycleerbare verpakkingen, energiezuinige productie en/of de afwezigheid van luchtverontreiniging binnen. Er wordt opgemerkt dat deze labels verschillende vereisten met zich meebrengen en dus niet in alle opzichten gelijk zijn[9]:

  a) De algemene labels

  - Blauer Engel: https://www.blauer-engel.de/en
  - Cradle to Cradle: https://c2ccertified.org/certified-products
  - Ecocert: https://www.ecoconso.be/fr/content/ecocert-peintures
  - Europees Ecolabel: https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel/product-groups-and-criteria/do-it-yourself_en
  - NF Environnement: https://marque-nf.com/categories/nf-environnement-peintures-vernis-et-produits-connexes-nf130/
  - Natureplus: https://www.ecoconso.be/fr/content/label-natureplus-pour-la-peinture
  - Nordic Swan: https://www.nordic-swan-ecolabel.org/criteria/paints-and-varnishes-096/

  De meest gebruikte labels in België voor de afwerkingsmaterialen, onder meer in de verf- en vernissector, zijn het Europese Ecolabel en Natureplus.

  b) De specifieke labels

  - Air Intérieur Controlé, voor de productemissies in de binnenlucht: https://air-label.com/en/productsy
  - Etiket VOS, voor de productemissies in de binnenlucht:

[7] https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html
[8] https://www.solidr.eu
[9] https://environnement.brussels/sites/default/files/user_files/ecoconstruction_-_formation_materiaux_de_finition_2019_-_labels.pdf

https://www.ecoconso.be/fr/content/etiquette-cov

Productlabels kunnen ook worden gebruikt als bewijs van de naleving van de regelgeving, op voorwaarde dat ze voldoen aan de norm ISO 14024 voor ecolabels van type 1[10]. De labels die op www.gidsvoorduurzameaankopen.be worden vermeld, voldoen aan dit criterium.

4.2. CIRCULARITEIT

Een van de belangrijkste aspecten van circulariteit op het gebied van verven en vernissen is het verlengen van hun levensduur. Uit een analyse daarvan[11] blijkt dat factoren zoals hoge prestaties, een goede dekking en een uitstekende duurzaamheid een inefficiënt en verspillend gebruik van hulpbronnen en energie voorkomen. Dit bevordert zodoende een geoptimaliseerd beheer van de levenscyclus van de producten, waarvoor de belangrijkste overwegingen zijn:

- de prestaties gedurende de hele levensduur, zoals het aantal herschilderingen dat nodig is om na verloop van tijd een goede dekking te behouden;
- de uitvoeringsprestaties, met name de hoeveelheid verf die nodig is om een bepaald oppervlak te bedekken;
- de kosten voor het verwijderen van de ongebruikte verf;
- voor de binnenverven wordt energie bespaard door lichtere kleuren te gebruiken, waardoor er minder kunstlicht nodig is;
- voor de buitenverven heeft de gekozen kleur een impact op de thermische prestaties.

Deze aspecten worden omkaderd door labels[12] die zich vooral richten op de criteria van de levensduur en de toepassingsprestaties.

De recuperatie van (on)gebruikte verf en het hergebruik van bouwmaterialen, inclusief afwerkingselementen zoals verf en vernis, is een bijkomende manier om deze producten circulairder te maken. Deze aanpak maakt het mogelijk om hun levensduur te verlengen door de verspilling van materiële hulpbronnen te verminderen. Dit helpt ook om de milieu-impact van de productie van nieuwe bouwmaterialen tot een minimum te beperken. Hoewel de invoering van deze praktijken verschillende vragen oproept bij professionals uit de sector, zijn er steeds meer hulpmiddelen en methoden beschikbaar om de implementatie ervan te vergemakkelijken, waaronder de Gids Duurzame Gebouwen[13] in Brussel.

Een ander aspect betreft het inzamelen en recycleren van verf, een praktijk die steeds meer ingang vindt. Op internationaal niveau zijn er een aantal interessante initiatieven opgezet om verfafval te beheren. In de Verenigde Staten is *PaintCare*[14] bijvoorbeeld een inzamelnetwerk waar consumenten hun gebruikte verfblikken kunnen binnenbrengen. PaintCare UK[15] streeft

[10] https://www.ecoconso.be/fr/content/les-labels-outils-de-consommation-durable
[11] https://www.paintsforlife.eu/en/product-development/improve-paint-lifetime
[12] *Ibidem*
[13] https://gidsduurzamegebouwen.brussels/recuperatie-hergebruik-van-bouwmaterialen
[14] https://www.paintcare.org/
[15] https://www.paintcare.org.uk/

een vergelijkbaar doel na door verfafval te verminderen en recycleren aan te moedigen. Soortgelijke initiatieven zijn ook gelanceerd in andere landen, zoals Canada, waar jaarlijks miljoenen liters verf worden gerecycleerd dankzij programma's als de Product Care Association[16] of Eco-Peinture[17]. In Frankrijk maken initiatieven zoals Rekupo[18] het publiek bewuster van hoe belangrijk dit is.

In België[19] moeten de schildersbedrijven hun afval sorteren in overeenstemming met de lokale voorschriften, waaronder sortering aan de bron, veilige opslag en afvoer door erkende inzamelaars. Aangezien verf als gevaarlijk afval wordt beschouwd, staan de geschikte inzamelaars vermeld op de websites van DSD[20] (Wallonië), OVAM[21] (Vlaanderen) en Leefmilieu Brussel[22]. De volledige lijst van te sorteren afvalstromen is beschikbaar op iksorteerinmijnbedrijf.be, waarbij de vermelde materialen niet als restafval mogen worden behandeld. In 2024 hebben de federatie IVP en bepaalde fabrikanten samengewerkt met Valipac aan een nieuw systeem voor de recyclage van lege plastic verfpotten.

4.3. SOCIALE ECONOMIE

Om de spelers uit de sociale economie, zoals laaggeschoolde werkkrachten, mensen met een handicap of mensen in een socio-professioneel inschakelingstraject, te ondersteunen, kunnen in het voorwerp van de opdracht bepaalde sociale clausules, zoals een opdeling in percelen en voorbehoudclausules worden opgenomen.

Opdeling in percelen[23]
Een opdracht in percelen is een opdracht die in verschillende percelen is verdeeld, die elk afzonderlijk voor een aparte uitvoering kunnen worden gegund. Deze onderverdeling kan gebaseerd zijn op geografische, functionele of technische criteria, of op een kwalitatieve of kwantitatieve basis. Een van de grote voordelen van dit soort van opdrachten is dat er voor één perceel kan worden ingeschreven, waardoor de deelname van kmo's en dus ook van bedrijven uit de sociale economie wordt gestimuleerd.

Clausule die de toegang tot de plaatsingsprocedure voorbehoudt (gebaseerd op de MVOO-Criteriatool)
De clausule die de toegang tot de plaatsingsprocedure voorbehoudt, maakt het mogelijk om de mogelijkheid om in te schrijven op een overheidsopdracht, of op een deel ervan in het geval van een opdeling in percelen, te beperken tot een maatwerkbedrijf of een andere ondernemer wiens doel (1) de sociale integratie van personen met een handicap of kansarmen is, en (2) wiens personeelsbestand voor minstens 30% uit personen met een handicap of kansarmen bestaat. Bijgevolg mogen alleen deze dienstverleners een offerte indienen voor de opdracht of voor de voorbehouden percelen.

[16] https://www.agrp.ca/
[17] https://www.ecopeinture.ca/
[18] https://www.ecodds.com/ecodds/le-dispositif-de-collecte-rekupo/
[19] https://www.vom.be/nl/nieuws/13254/comment-trier-et-gerer-les-dechets-dus-a-vos-travaux-de
[20] http://environnement.wallonie.be/frameset.cfm?page=http://environnement.wallonie.be/owd/entagree/index.htm
[21] https://sso.ovam.be/pages/login.xhtml
[22] https://app.bruxellesenvironnement.be/listes/?nr_list=ced0205

[23] https://www.marchespublics-pme.be/outils-pratiques/fiches-techniques-outils-pratiques/marches-allotis/#:~:text=Un%20des%20objectifs%20poursuivi%20par,trait%C3%A9s%20chacun%20de%20mani%C3%A8re%20autonome

Verificatie: twee specifieke documenten moeten tijdens de selectiefase door de kandidaat/inschrijver voor de opdracht/het voorbehouden perceel aan de aanbestedende overheid worden overgemaakt. Het gaat om:

- het bewijs van erkenning als onderneming in de sociale economie;
- het bewijs van accreditatie voor de klasse en categorie van diensten die onder de opdracht vallen.

Clausule die de uitvoering voorbehoudt in het kader van programma's voor beschermde arbeid[24]

De clausule die de uitvoering voorbehoudt in het kader van programma's voor beschermde arbeid maakt het mogelijk om de uitvoering van een overheidsopdracht, of een deel ervan in het geval van een opdeling in percelen, te beperken tot een maatwerkbedrijf of een andere ondernemer wiens doel de sociale integratie van personen met een handicap of kansarmen is. In dit geval kan eender welk bedrijf een offerte voor de opdracht indienen, maar moet de opdracht geheel of gedeeltelijk worden uitgevoerd door de bovengenoemde soorten van dienstverleners. Deze clausules maken het mogelijk om een opdracht voor te behouden aan door de bevoegde autoriteit erkende bedrijven waarvan minstens 30% van het personeel bestaat uit personen met een handicap of kansarmen.

Verificatie: twee specifieke documenten moeten tijdens de selectiefase door de kandidaat/inschrijver voor de opdracht/het voorbehouden perceel aan de aanbestedende overheid worden overgemaakt. Het gaat om:

- het bewijs van erkenning als onderneming in de sociale economie;
- het bewijs van accreditatie voor de klasse en categorie van diensten die onder de opdracht vallen.

Voor kleinschalige opdrachten kan de samenwerking met ondernemingen uit de sociale economie rechtstreeks worden geïnitieerd via een overheidsopdracht van beperkte waarde (opdracht op aanvaarde factuur) of via een onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking.

4.4. MILIEU: KWALITATIEVE SELECTIECRITERIA

De selectiecriteria hebben geen betrekking op de inhoud van de offerte, maar op het vermogen van potentiële inschrijvers om de opdracht uit te voeren. Ze kunnen niet enkel betrekking hebben op de economische en financiële draagkracht van de inschrijver, maar ook op zijn technische en beroepsbekwaamheid.

Milieumanagementsysteem (gebaseerd op de MVI-Criteriatool)

De inschrijver beschikt zelf over een milieumanagementsysteem. Deze beheerssystemen regelen minstens de volgende punten:

- de uitgangspunten van het milieubeleid van de organisatie;
- de concrete maatregelen die de organisatie heeft genomen of zal nemen om de milieueffecten van de bedrijfsprocessen in verband met de uitvoering van de opdracht te verminderen of te voorkomen, ten minste met betrekking tot [nader te bepalen];

[24] https://eweta.be/wp-content/uploads/2021/12/DES-MARCHES-PUBLICS-ETHIQUES-A-VALEUR-AJOUTEE-Janvier-2022.pdf

- de manier waarop de bovenstaande milieuaspecten van de organisatie worden gecontroleerd en opnieuw worden beoordeeld om ze voortdurende te verbeteren;
- hoe aandacht wordt besteed aan de bewustwording en de competentie van medewerker(s) en toeleverancier(s) ten aanzien van het omgaan met de voor deze opdracht relevante milieuaspecten;
- de manier waarop de naleving van de milieuwetgeving die van toepassing is op de gevraagde dienst(en) wordt gewaarborgd.

Verificatie: dit zijn de mogelijke bewijsmiddelen:

- het ISO 14001-certificaat, EMAS-certificaat, label Ecodynamische Onderneming in Brussel of gelijkwaardig;
- de verklaring dat milieubescherming (inclusief de bovenvermelde aandachtspunten) een structureel onderdeel uitmaakt van de bedrijfsvoering, bevestigd door een onafhankelijke auditor of (geaccrediteerde) certificatie-instelling met aantoonbare kennis van zaken;
- of gelijkwaardig.

Daarnaast zijn veel overheidsinstanties zelf EMAS- of ISO 14 001-gecertificeerd of beschikken ze over het Brusselse label 'Ecodynamische Onderneming'. Ze vermelden hun milieumanagementsysteem vaak in hun bestekken, waarmee ze het belang van de milieukwesties voor de aanbestedende overheid onderstrepen. Daarom verwachten ze van dienstverleners dat ze hun interne milieubeleid effectief integreren tijdens de uitvoering van de contracten.

4.5. MILIEU: TECHNISCHE SPECIFICATIES

De technische specificaties hebben betrekking op de inhoud van de offerte en meer bepaald op de kenmerken waaraan verven of vernissen moeten voldoen. Hiervoor kunnen normen of keurmerken worden gebruikt, zowel om de technische specificaties vast te leggen als om aan te tonen dat hieraan is voldaan. Opgelet: niet alle labels van type 1 hebben dezelfde milieuaspecten in gedachten en streven dus ook niet dezelfde ambitieniveaus na.

Producten waaraan het milieukeur van de Europese Unie voor verven en vernissen is toegekend, in overeenstemming met besluit 2014/312/EU van de Commissie, worden geacht te voldoen aan alle onderstaande technische specificaties.

Verfsamenstelling (gebaseerd op de EU GPP Criteria)

In zijn offerte moet de inschrijver gedetailleerd aangeven welke verfbenodigdheden hij van plan is te gebruiken en welke verfmethoden hij zal toepassen voor de verschillende toepassingen die in het bestek worden beschreven.

De voorkeur wordt gegeven aan het gebruik van de meest milieuvriendelijke technieken en producten, die per toepassing worden beoordeeld. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de volgende technische specificaties:

1. **gehalte aan witte pigmenten**
2. **gehalte aan vluchtige organische stoffen**

3. gevarenaanduidingen op de productetiketten

Toepassingsefficiëntie en duurzaamheid (gebaseerd op de EU GPP Criteria)
1. Rendement **2. Natte schrobvastheid (enkel binnenverven)** **3. Verouderingsbestendigheid (enkel buitenverven)** **4. Bestendigheid van de film tegen schimmel- en algengroei (enkel buitenverven)** **5. Slijtvastheid van vloerverven** **6. Verpakking**

Via de volgende link kan een gedetailleerde beschrijving van al deze criteria worden verkregen: https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/e9c44ec3-3bb9-4e52-8711-cc649d717ef1/details.

4.6. MILIEU: GUNNINGSCRITERIA

De gunningscriteria kunnen worden gebruikt als hefboom om innovatie in duurzame ontwikkeling te stimuleren. De wetgeving inzake overheidsopdrachten staat toe dat er naast de prijs verschillende kwalitatieve criteria, waaronder criteria met betrekking tot duurzaamheid, in het gunningsproces worden opgenomen.

Producten waaraan het milieukeur van de Europese Unie voor verven en vernissen is toegekend, in overeenstemming met besluit 2014/312/EU van de Commissie, worden geacht te voldoen aan alle onderstaande gunningscriteria.

VOS-gehalte in de verf (gebaseerd op Leefmilieu Brussel)
De verf met het laagste VOS-gehalte krijgt het maximale aantal punten, terwijl andere offertes minder punten krijgen toegekend volgens de formule: *aantal punten = (VOS-gehalte van de beste offerte/VOS-gehalte van de offerte) x 5*

Percentage hernieuwbare grondstoffen (gebaseerd op Leefmilieu Brussel)
Het product krijgt extra punten als minstens 85% van de massa van het product bestaat uit hernieuwbare en/of minerale grondstoffen en water.

Efficiëntie in gebruik / rendement (gebaseerd op Leefmilieu Brussel)	
De verf met het beste rendement krijgt het maximale aantal punten, terwijl andere offertes minder punten krijgen toegekend volgens de formule: *aantal punten = (rendement (m^2/l) van de offerte / rendement van de beste offerte) x 5*	
	Dit criterium moet worden aangevuld met het gebruik van ecologische en/of natuurlijke verven, om te voorkomen dat voorrang wordt gegeven aan de doeltreffendheid van giftige verven.

Verschillende federale raamovereenkomsten moedigen inschrijvers bijvoorbeeld aan om een lijst in te dienen met zoveel mogelijk producten met een milieukeur. De inschrijvers krijgen dus meer punten als hun product door meerdere milieukeurmerken wordt gecertificeerd. Hierdoor kunnen zij via rekenbladen zelf snel de verhouding ecologie/prijs van elke van de voorgestelde producten onderzoeken.

Daarnaast eist de aanbestedende overheid dat de inschrijvers een actieplan voor circulaire economie in hun offerte opnemen, waarmee rekening wordt gehouden bij de beoordeling van de offertes. Dit plan moet onder meer ingaan op het beheer, de controle en de certificering van de afvalstromen. Verder wordt gevraagd naar inspanningen m.b.t. duurzame logistiek en transport, samenwerkingen met bedrijven uit de sociale economie, interne klimaatvriendelijke bedrijfsvoering van de dienstverlener, evenals initiatieven rond herstellingen, enz.

De offertes die in het kader van deze opdracht worden ingediend, worden aan de hand van de volgende formule beoordeeld:
punten van de offerte = (kwaliteitsscore x kwaliteitsscore) / prijs

De kwaliteitsscore houdt onder andere rekening met de voorgestelde milieukeurmerken, de toepassing van het plan voor circulaire economie en verschillende duurzame aspecten.

4.7. MENSENRECHTEN: GUNNINGSCRITERIA

De risico's in verband met de mensenrechten bij schilderdiensten, waaronder risico's in verband met onderaanneming, zijn voornamelijk inherent aan de aard van dit soort van diensten en worden grotendeels gedekt door de richtlijnen in de omzendbrief van 10 juli 2017 (Belgisch Staatsblad, 17 juli 2017) betreffende de strijd tegen sociale dumping bij overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten, die aankoopverantwoordelijken in hun bestekken moeten opnemen. Daartoe heeft de FOD (Federale Overheidsdienst) Kanselarij van de Eerste Minister een gids gepubliceerd met als titel *'Strijd tegen sociale dumping bij overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten in de speciale sectoren*[25]*,* waarin aanbevelingen worden gedaan aan de overheden die verantwoordelijk zijn voor de aankopen, door onder meer de kwestie van de prijs aan te kaarten. Hetzelfde geldt voor Wallonië[26], Brussel[27] en Vlaanderen[28].

De opdracht moet worden gegund aan de economisch meest voordelige offerte, die wordt vastgesteld op basis van de beste prijs, de beste kosten of de beste prijs-kwaliteitverhouding. Over het algemeen is het vanuit het oogpunt van de strijd tegen sociale dumping niet raadzaam om een opdracht alleen op basis van de prijs te gunnen. In alle gevallen moet een aanbestedende overheid abnormale prijzen in de offertes onderzoeken en de inschrijver vragen deze te rechtvaardigen.

In sommige gevallen kan het echter passend zijn om te voorzien in een vaste prijs, die wordt vastgesteld door de aanbestedende overheid, zodat de inschrijvers alleen op basis van de kwaliteit met elkaar concurreren. In dat geval is een strikte aanpak van de aanbestedende overheid vereist, aangezien een te lage prijs sociale dumping kan aanmoedigen en tot mensenrechtenschendingen kan leiden.

---

[25] https://www.siod.belgie.be/sites/default/files/Downloads/Sociale%20dumping/sociale_dumping_gids_en_charter.pdf

[26] https://marchespublics.wallonie.be/files/March%c3%a9s%20publics%20responsables/Dumping_guide_2018.pdf

[27] https://www.erap-gsob.brussels/sites/default/files/2021-03/Strijd%20tegen%20sociale%20dumping%20via%20overheidsopdrachten-NL.pdf

[28] https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1711373765/Vlaamse_gids_tegen_sociale_dumping_171026_s0rurl.pdf

	Er moet worden voorzien in voldoende gewogen kwalitatieve criteria naast het prijscriterium, waarvan het gewicht beperkt moet blijven tot 40% van de gunningscriteria van de opdracht.

	De SPW (*Service Public de Wallonie*) heeft een gids met goede praktijken gepubliceerd over de controle van de prijzen van overheidsopdrachten: https://marchespublics.wallonie.be/files/Guide%20v%C3%A9rification%20des%20prix%20des%20march%C3%A9s%20publics%20-%20V12_20181206.pdf

Andere sociale clausules[29] kunnen eveneens in de gunningscriteria worden opgenomen:

- **Opleiding van het personeel** - ervoor zorgen dat alle werknemers de mogelijkheid hebben om tijdens de werkuren een basis- of opfrismodule te volgen

- **Gezondheid op het werk** - meer ergonomische apparatuur en producten leveren die zo onschadelijk mogelijk zijn voor het milieu en de gezondheid

- **Werkuren** - interne organisatorische oplossingen voorstellen om prestaties vóór 7 uur 's ochtends en na 18 uur 's avonds te vermijden

- **Non-discriminatie** - eraan herinneren dat het verboden is om te discrimineren op basis van geslacht, leeftijd en/of afkomst. Er moet ook worden opgemerkt dat medewerkers van het verfteam ook een beroep kunnen doen op de klachten[30]afdeling in het kader van geweld of intimidatie op het werk.

	De SIOD (Sociale inlichtingen- en opsporingsdienst) in België coördineert de sociale inspectiediensten om illegale tewerkstelling en sociale fraude te bestrijden. Deze dienst vergemakkelijkt de samenwerking en de informatie-uitwisseling tussen overheidsinstanties om de controles efficiënter te maken: https://www.siod.belgie.be/nl/sociale-inlichtingen-en-opsporingsdienst.

Een ander gunningscriterium, volgens de MVOO-Criteriatool, is het sociaal rendement, dat hoger moet zijn dan 5%. Hoe hoger het percentage, hoe beter de beoordeling van de inschrijver. In het kader van de uitvoering van een contract moet een gedetailleerd actieplan de tenuitvoerlegging van dit rendement specificeren, inclusief het aantal werknemers uit de doelgroepen, de duur van hun inzet, de gebruikte wervingskanalen, evenals de doelstellingen die tijdens de contractuele periode moeten worden bereikt. Opgelet: deze werknemers mogen niet worden aangenomen ten koste van vaste of tijdelijke werknemers.

4.8. TUSSENTIJDSE RAPPORTERING EN KPI

De aanbestedende overheid zal aangeven dat de in de offerte opgenomen milieu- en sociale initiatieven inspanningen van de inschrijver zullen vereisen, terwijl ze hem ook een economisch concurrentievoordeel zullen bieden ten opzichte van de andere kandidaten. Deze verbintenissen moeten effectief tijdens de uitvoering van de opdracht ten uitvoer worden

[29] https://www.actiris.brussels/media/qkfar3kl/vademecum-sociale-clausules-h-84B56757.pdf
[30] https://werk.belgie.be/nl/themas/welzijn-op-het-werk/psychosociale-risicos-op-het-werk/actiemiddelen-van-de-werknemer-de-9

gebracht. De inschrijver moet zodoende verklaren dat hij bereid is om jaarlijks met de aanbestedende overheid de belangrijkste prestatie-indicatoren (KPI) met betrekking tot de sociale en milieuaspecten [nader te bepalen] te bespreken en corrigerende maatregelen vast te stellen.

Voorbeelden:

- technisch advies en inspecties ter plaatse;
- de effectieve implementatie van het milieu- en sociaal managementsysteem;
- het effectieve gebruik van producten met een milieukeurmerk;
- het toezicht op de inspanningen om producten en verpakkingen te verminderen, hergebruiken en recycleren

De naleving van deze indicatoren moet betrekking hebben op de hele uitvoeringsperiode van de opdracht.

5. AANVULLENDE INFORMATIE

Buildwise[31], het innovatiecentrum van de bouwsector in Wallonië, heeft een technisch comité (TC) 'Schilderwerken en soepele muur- en vloerbekledingen' opgericht waarvan het werkprogramma voor 2023 drie hoofdthema's omvatte, waaronder duurzame ontwikkeling en circulariteit op het vlak van schilderwerken en soepele bekledingen:
https://www.buildwise.be/media/2mapyhtv/pt-2024-peinture-rev-souples-short-nl.pdf

Het Belgisch centrum Materia Nova[32] heeft in 2019 een Interreg-project geleid over de ontwikkeling van hoogperformante (corrosie-, UV- en vuurbestendige), milieuvriendelijke watergebaseerde biobased verfsystemen, zonder zorgwekkende stoffen en met een zeer lage VOS-uitstoot:
https://www.bioeconomyforchange.eu/lancement-du-projet-interreg-fwv-wb-durapaint/

Paints for Life[33] is een onlineplatform dat deel uitmaakt van het Europees programma LIFE, dat speciaal is ontworpen voor professionals uit de industrie, om de ontwikkeling van duurzame verf- en coatingproducten te stimuleren.

[31] https://www.buildwise.be/nl/
[32] https://www.materianova.be/en/
[33] https://www.paintsforlife.eu/